

Setembre social | Actualitzat el 12/11/2024 a les 21:44

?«Fem cumó», proposta guanyadora del primer Premi Emprius

Cumó és el nom que rep a Sapeira, al Pallars, l'organització col·lectiva veïnal del treball de manteniment i construcció en espais o infraestructures comuns | La proposta guanyadora preveu una recerca de la memòria comunal, però també un seguit d'activitats i un audiovisual

Els quatre membres d'Usnea, la proposta guanyadora del Premi Emprius, mostrant el diploma que han rebut

«Fem cumó. Passat, present i futur del comunal a Sapeira i a la vall de la Terreta» ha estat, per decisió unànime del jurat, la proposta guanyadora de la primera edició del Premi Emprius 2024, que organitza la fundació del mateix nom. La proposta ha estat presentada per Usnea RP, un projecte col·lectiu agroecològic ubicat a Sapeira, a la Vall de la Terreta, al Pallars Jussà. Aquest cap de setmana es va entregar el premi a Usnea en un acte fet a Vilamitjana en el marc de la segona Àgora Pallaresa.

Cumó és el nom que rep a Sapeira l'organització col·lectiva veïnal de treball i realització de tasques de manteniment i construcció en espais o infraestructures comuns. Aquest tipus de treball en altres territoris s'ha anomenat «treball a jova», «fer comú», «auzolan», «trabajo a concejo», «rabajo a zofra», «facendera», «sestaferia», «minga», etc.

Un exercici de memòria i justícia col·lectiva

Usnea proposa tirar endavant un projecte d'investigació que serveixi «com a exercici de memòria i justícia col·lectiva, però també com a estratègia per impulsar una transformació social en territoris

rurals». En concret, generar coneixement sobre el comunisme històric i la seva herència al poble de Sapeira, amb especial èmfasi en la gestió comunal del bosc, contribuint al coneixement general d'aquesta temàtica.

També, però, analitzar les principals potencialitats i limitacions per a avançar cap a models realistes de recuperació dels béns i usos comunals a Sapeira, adaptables a altres territoris.

I generar interès i situar el comunisme en el debat públic a Sapeira i la Vall de la Terreta, així com posteriorment fora d'aquest territori, amb la presentació dels resultats de la investigació a través de la projecció de la peça audiovisual que es realitzarà com a part del projecte.

La proposta inclou la recerca i consulta de fonts primàries i secundàries, activitats participatives, i entrevistes a veïnes, ramaders de la vall, persones vinculades a l'administració pública local i supralocal, persones expertes en comunisme o en història de la vall, etc. Entre les activitats, preveuen un acte divulgatiu sobre el comunal i la gestió forestal, dos cumós, un taller d'escenaris de futurs respecte els comunals.

També la presentació final d'una peça audiovisual, que servirà com a eina de difusió de la tota la qüestió, generada a partir d'aquestes entrevistes, cumós i tallers. Per a la part audiovisual, comptaran amb la col·laboració de David Andreu Solà, realitzador de documentals com *Aigua Tèrbola: el negoci d'Agbar a Mèxic* o *Territori cooperatiu*.

Els habitants de Sapeira van haver d'emigrar forçosament als anys seixanta

Segons expliquen des d'Usnea, el comunal era allò que feia molt més fàcil la vida al poble. A causa d'agents externs, el poble es va deshabitar completament, els habitants de Sapeira als anys seixanta van haver d'emigrar forçosament a la ciutat i van ser desposseïts de tots aquests béns comunals, tant el bosc com altres infraestructures que tenien, així com tots aquells usos i costums que els feien ser en part qui eren, i com organitzaven la seva vida. Aquí és on creuen que hi ha un punt de fer justícia, que és restaurar, com a mínim a nivell conceptual, aquests costums, aquests usos comunitaris i de fer la vida més vivible a través d'ajuntar-te amb les persones amb qui es conviu. «Fer recerca històrica i també portar-ho a l'actualitat, tot veient quins d'aquests usos i costums podem seguir aprofitant i segueixen sent vigents i útils, i quins altres ens podem inventar perquè tenim necessitats diferents dels nostres avantpassats, però seguim tenint també aquesta dimensió social», afegixen.

Des d'Usnea estan agafant el relleu d'una explotació apícola al Pallars

Usnea RP són quatre joves que han decidit fer una aposta col·lectiva pel món rural i el sector primari. El projecte es troba en una fase inicial, però ja han fet molta feina. Expliquen que són quatre persones amb una comunitat al darrere: el veïnat del poble -que està oferint molt suport-, gent de la vall de la Terreta i la xarxa d'amistats que tenen, que també s'estan apropant al territori a través del projecte i d'activitats i jornades que es van organitzant.

Ara mateix, entre altres coses, estan agafant el relleu d'una explotació apícola d'un veí del poble d'una altra generació, que els hi està ensenyant els seus coneixements, i a partir d'aquí es generen vincles que van més enllà d'això. També estan entrant en la gestió forestal i de la llenya, i plantegen en un futur implicar-se en un projecte de ramaderia extensiva en vistes a tenir una formatgeria.

El jurat d'aquesta primera edició del premi l'han format David Algarra Bascón, informàtic de professió, estudiós de la història des de baix, autor del llibre *El comú català. La història dels que no surten a la història* i d'altres articles sobre el tema; Federica Ravera, investigadora al Departament de Geografia de la Universitat de Girona, autora del llibre *Dones de muntanya*, i que amb un bagatge d'estudis i activisme en el món rural i l'agroecologia, fa recerca principalment en àrees de muntanya, en temes de gènere i amb una mirada ecofeminista; David Segarra i Soler, periodista, documentalista i dissenyador gràfic, i director de documentals i treballs audiovisuals com *Savis de l'horta*, *Renaixem*, o *Per molt que bufe el vent*; Mar Carrera i Vendrell, periodista i editora a l'editorial cooperativa Pol·len Edicions; Joan Pedragosa, membre d'Emprius i del projecte divulgatiu Reconstruir el Comunal, aquest últim, membre del jurat amb veu, però només amb vot en cas d'empat, cosa que no va passar.

Un premi que busca posar en valor el comunalisme en el passat però també pensant en el present i el futur

El Premi Emprius té com a objectiu posar en valor el comunalisme: el que ha existit en el passat,

i en general ocupa un lloc inexistent o marginal en la nostra memòria històrica; el que queda en el present i el que s'està intentant recrear; i el comunalisme com a proposta de futur, per afrontar les crisis i reptes que tenim al davant a nivell social, humà i ecosistèmic.

Des de la Fundació Emprius, entenen per comunalisme tota una sèrie de formes d'organització social relacionades amb la tinença i la gestió comunal i col·lectiva de recursos, i els drets comunals sobre aquests; la democràcia directa i la participació activa comunitària; les relacions socials de reciprocitat i suport mutu, etc. Aposten per una transformació social on aquest tipus d'estructures, formes i lògiques tinguin cada vegada més pes, perquè pensen que poden aportar solucions a molts problemes.

El premi són 800 euros. La meitat es dona ara, i l'altra meitat, quan el treball descrit a la proposta hagi estat realitzat, en el termini de màxim d'un any. En aquesta primera edició del Premi Emprius s'han presentat 13 propostes: «Els boscos comunals de Campelles», «Custòdia comunal de finques rústiques mitjançant l'adquisició per micromecenatge», «Fem visible el comunalisme: passat, present i futur. Maleta pedagògica», «Comunalisme a Catalunya. Un camí cap al futur», «El comunalisme en acció», «Origen i destí», «Els emprius com a béns comunals: Vies de defensa davant l'administració pública per part de la ciutadania i dels grups», «L'habitatge col·lectiu com a punta de llança per a la comunalització del territori», «El suport mutu com a eina de solidaritat. La Germandat de Socors Mutus del Sant Crist de Bellvei», «En defensa dels comunals: expropiació, resistència i repressió al comunal Berguedà (segles XIX-XX)», «Fem cumó. Passat, present i futur del comunal a Sapeira i a la vall de la Terreta», «La presència dels comunals a la Catalunya Nova» i «Els béns comuns urbans com a dispositiu per materialitzar el dret a la ciutat».